

Rapport Möjliggörarna i UPIS projektet i Salems kommun 2017

Följeforskare:

Kenneth Sundh

Tore Svendsen

Marie Birge Rönnerfält

Tina Wittsell

Förord

I september 2016 fick Akademin för personal och organisationsutveckling - APOU i uppdrag att utvärdera ett Ungdomsprojektet i Salem - UPIS. Utvärderingen av UPIS går nu in i sitt slutskede och en slutrapport är planerad till februari 2018. Utvärderingen är upplagd som en så kallad följeforskning vilket innebär att utvärderarna kontinuerligt har rapporterat om sina iakttagelser och förslag till metod- och organisationsutveckling till styrgrupp, projektledning och Samordnings-förbundet för Botkyrka, Huddinge och Salem som är våra uppdragsgivare. Utvärderarna inom APOU har presenterat preliminära slutsatser och tankar om vad som är projektets framgångs-faktorer och utvecklingsområden vid olika tillfällen under 2017.

I februari 2017 anställdes två så kallade möjliggörare inom ramen för projektet med projektmedel från Samordningsförbundet för Botkyrka, Huddinge och Salem för att stödja UPIS och även ett annat projekt - Slussen i Huddinge¹ i arbetet med att söka upp ungdomar och motivera dessa ungdomar till att delta i projektens verksamhet. Syftet med att anställa möjliggörare var att de skulle ansvara för uppsökande verksamhet för att rekrytera unga och unga vuxna som saknar både arbete och studier till UPIS-projektet.

Efter en delrapport som APOU skrev utifrån ett metodseminarium 15 februari 2017 framkom en önskan om att specifikt utvärdera de projektanställda möjliggörarnas metoder och organisering. APOU tillfrågades och åtog sig att genomföra utvärderingen. Utvärderingsuppdraget finansieras av Samordnings-förbundet och särskiljs från rapporten om UPIS-projektet.

Vi vill särskilt tacka möjliggörarna för deras engagemang och viktiga bidrag vid intervjuerna.

December 2017

Marie Birge Rönnerfält och Tina Wittsell

¹ Slussen i Huddinge är ett projekt som mot unga vuxna som behöver extra stöd på vägen till arbete eller studier

Innehållsförteckning

FÖRORD	2
INLEDNING	5
Rapportens upplägg och struktur	6
BAKGRUND TILL PROJEKTET MÖJLIGGÖRARNA	7
Inledning	7
Tidigare forskning och teoretiska perspektiv	7
APOUs uppdrag och utvärderingsdesign	10
MÖJLIGGÖRARNA	12
Inledning	12
Hur skapades projektet Möjliggörarna?	12
Möjliggörarnas mål och uppdrag.	13
Personal och genomförande.	14
RESULTAT	16
Inledning	16
Möjliggörarnas resultat i siffror	16
Metoder och tillvägagångssätt	17
Visioner inför framtiden	19
Sammanfattande kommentar	20
MÖJLIGGÖRARNAS ARBETE I RELATION TILL FORSKNING OCH TEORI	21
OM FRAMGÅNGSFAKTORER OCH PROBLEMATIKER	23
Om framgångsfaktorer	23
Om problematiker	24

Sammanfattande kommentar	25
SLUTSATSER OCH AVSLUTANDE REFLEKTIONER	26
REFERENSER	28
Litteratur och artiklar	28
Internt publicerat material	29

Inledning

I juni 2014 startade projektet UPIS (Ungdomsprojektet i Salem) med den uttryckta målsättningen att stötta ungdomar som står utanför arbetsmarknad och/eller studier (Projektplan 2017)². En viktig princip för projektet var inledningsvis att projektet skulle bygga på frivillighet. Projektet kan övergripande delas in i tre mer övergripande arbetsområden. För det första en uppsökande verksamhet som syftade till att informera om projektet och rekrytera deltagare till projektet. För det andra en verksamhet riktad direkt till de ungdomar som deltog i projektet och för det tredje en verksamhet som syftade till att samordna olika aktörers arbete med ungdomarna³. När projektet pågått en period såg projektledare och projektmedarbetare att det var många ungdomar som inte nåddes av information om den möjlighet att få stöd och hjälp till studier eller arbete som UPIS erbjöd trots att samarbetspartner inom kommunen informerade om verksamheten och att projektmedarbetarna på olika sätt informerade om verksamheten. Ett sätt för att försöka nå ungdomarna var att rekrytera så kallade möjliggörare⁴, vilket gjordes i februari 2017. De har till uppgift att försöka nå ungdomar som är svåra att nå på ”vanliga vägar”. Denna rapport kommer att beskriva det arbete som möjliggörarna hitintills har gjort för att nå svårnådda ungdomar och unga vuxna.

Som framgår i förordet anordnade APOU ett metodseminarium i februari 2017. Syftet med seminariet var att diskutera projektets målgrupp, organisering och metoder/arbetssätt med representanter från andra ungdomsarbetslöshetsprojekt i Huddinge, Botkyrka och Salem. Seminariets upplägg var att inleda dagen med att UPIS projektledare och projektmedarbetare fick presentera sitt projekt i form av punkter på olika blädderblockspapper. Möjligörarna som då var nyanställda presenterade sina idéer hur de tänkt lägga upp projektet. Nästa steg var att deltagarna från de andra ungdomsarbetslöshetsprojekten reflekterade över projektets arbetsmetoder. Som ett tredje avslutande moment delade seminariets deltagare upp sig i två olika arbetsgrupper som fördjupade sig i valda delar av de teman som kommit upp under förmiddagens arbete.

Inte oväntat väckte arbetsområdet om projektets uppsökande verksamhet och möjliggörarnas preliminära planer ett stort intresse och kreativitet hos deltagarna. Under seminariet framkom många tankar och idéer för hur de då nyanställda möjliggörarna skulle kunna utveckla

² Projektplanen för UPIS har uppdaterats årligen av projektledare och projektmedarbetare och dessa förändringar har förankrats i den styrgrupp som arbetat nära projektet.

³ För en utförligare beskrivning av arbetsområdena se referenser – internt publicerat material. Rapport från ett metodseminarium om UPIS den 15 februari 2017.

⁴ Begreppet möjliggörare används i litteratur om samhällsarbete (Twelvetrees 2008). Begreppet syftar till att understryka att den professionelle ska skapa förutsättningar för att målgruppen ska kunna påverka och förändra sin utsatta situation.

metoder för att rekrytera de unga personer som vare sig arbetade eller studerade. Eftersom UPIS som projekt engagerat sig i målgruppen hemmasittare handlade förslagen till stor del om metoder för att nå just denna målgrupp. Ett sätt, som möjliggörarna själva var inne på, var att börja arbeta med uppsökande verksamhet som bland annat innebär ”nätnärvaro” – att identifiera hur information om verksamheten kunde nå målgruppen via sociala medier. Ett annat konkret förslag var att ta personlig kontakt med de som nyligen gått ut gymnasiet och informera om verksamheten UPIS och Slussen. För en utförligare genomgång av de förslag som metodseminariet mynnade ut i hänvisar vi till rapporten ”Rapport från ett metodseminarium om UPIS den 15 februari 2017⁵”.

Rapportens upplägg och struktur

Vi har delat in den här rapporten fem avsnitt. Det första avsnittet beskriver bakgrunden till projektet möjliggörarna genom en mer översiktlig bild av hur projektiden växte fram och hur projektplanen utformades. I avsnittet tar vi också upp tidigare forskning och teoretiska perspektiv på uppsökande verksamhet. Avsnittet avslutas med en genomgång hur vi definierat vårt utvärderingsuppdrag samt en beskrivning av vår utvärderingsdesign.

I rapportens andra avsnitt Möjliggörarna går vi mer systematiskt igenom projektplanens beskrivning av mål, arbetsmetoder och ramar för projektet. Genom att utgå från projektets antagna mål och ambitionsnivå får vi en grund för vår bedömning av hur väl projektet levte till målen och hur arbetsmetoder förhåller sig till måluppfyllelsen.

Det tredje avsnittet presenterar resultatet av de intervjuer som genomförts inom ramen för utvärderingen. Vi går igenom hur möjliggörarna kom in i projektet, arbetsmetoder och organisering samt visioner för framtiden.

I ett fjärde avsnitt sätter vi möjliggörarnas arbete i relation till forskning och teorier och försöker fånga hur väl projektet anknyter till de erfarenheter som presenteras i forskning och hur möjliggörarnas arbete förhåller sig till begrepp och resonemang i litteraturen.

I ett femte avsnitt diskuterar vi projektets framgångsfaktorer och problematiker och slutligen formulerar vi några mer övergripande slutsatser från utvärderingen.

⁵ Se referenser. Internt publicerat material Apou 2017 a.

Bakgrund till projektet Möjliggörarna

Inledning

Som framgår av föregående avsnitt så växte projektet Möjliggörarna fram utifrån erfarenheter som gjordes i UPIS. Bakgrunden till UPIS projektet var i sin tur att Länsstyrelsen i Stockholm 2011 gjorde en översyn av ungdomsarbetslösheten i Stockholms län. Den undersökningen visade att Salems kommun hade en högre ungdomsarbetslöshet än länsgenomsnittet⁶. Mot bakgrund av dessa resultat så genomförde Samordningsförbundet för Huddinge, Botkyrka och Salem hösten (HBS) 2013 en förstudie för att se vilka behov som fanns för att arbeta med unga Salembor (16-24 år⁷) som var i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser. Slutsatserna från förstudien låg till grund för startandet av UPIS som påbörjade arbetet 2014 och projektet kommer att löpa fram till och med februari 2018.

Projektet UPIS vänder sig till ungdomar mellan 16-24 år (från och med våren 2017, unga vuxna upp till 29 år) som enligt underlaget för ansökan, har psykosociala svårigheter och har ”behov av förstärkt stöd för att kunna ta del av samordnade arbetsmarknads- eller strukturinriktade insatser”. I mars 2017 utökades projektet med de två ambassadörer/upsökare, möjliggörare eller ungdomsambassadörer vars verksamhet vi kommer att granska och utvärdera i den här rapporten. Vi kommer genomgående att kalla dem för Möjliggörare i rapporten.

Samordningsförbundet HBS sökte och fick medel från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF för att genomföra projektet Möjliggörarna som enligt ansökan skulle bedrivas i Huddinge och Salem bland unga (20-24 år) som varken arbetar eller studerar och rekrytera deltagare till UPIS-projektet och projektet Slussen. En viktig målgrupp att nå var "hemmasittarna" och inspirera dem till en första kontakt med befintliga verksamheter. Målet är att 75 procent av de ungdomar som söks upp ska påbörja en studie- eller yrkesinriktad sysselsättning. Samverkanspartners i projektet är Arbetsförmedlingen, Salems kommun och Huddinge kommun.

Tidigare forskning och teoretiska perspektiv

Här återges kortfattat några nedslag i aktuell forskning och en översikt över de teoretiska perspektiv som kan vara användbara för att förstå Möjliggörarnas arbete och insatser.

⁶ Enligt UPIS projektplan för 2017 så var skillnaderna år 2016 marginella och resonerar om att det kan bero på att ungdomsarbetslösheten totalt har sjunkit

⁷ Styrgruppen för projektet beslutade i december 2016 att utvidga målgruppen från 16-24 år till 16-29 år.

Uppsökande arbete som en del av socialtjänstlagens så kallade strukturinriktade insatser har hämtat sin inspiration av samhällsarbete som ett centralt metodperspektiv i socialt arbete som disciplin och verksamhetsfält (Sundh 1999). Grundtanken i såväl lagstiftning som i samhällsarbetarteorin är att samhällsarbetare i sitt arbete bör kartlägga och analysera socialt utsatta gruppers sociala villkor i syfte att utforma och utveckla metoder som stärker dessa gruppers möjligheter att påverka sina egna livsvillkor. Ett centralt inslag som grund för denna analys är att söka upp grupper i deras livsmiljö för att generera kunskap om levnadsvillkor men också att informera om vilka resurser som samhället (i det här fallet kommunen och arbetsförmedlingen) utformat. Projekt och verksamheter som arbetat med en uppsökande strategi är förhållandevis väldokumenterade och det finns en rad beskrivningar av metoder och tekniker för att utforska de sociala problemen i lokalsamhällen. Svårigheterna att använda sig av dessa erfarenheter annat än på en mer generell nivå är att samhället hela tiden utvecklas och utsatta gruppers villkor varierar både över tid och från lokalsamhälle till lokalsamhälle.

Både erfarenhet och forskning visar att tidiga och direkta insatser motverkar att ungdomar utvecklar psykisk ohälsa och minskar riskerna för framtida kriminalitet och antisocialt beteende (Kassman, Wollter & Oscarsson 2016). ”Uppsökande och motiverande socialt arbete” är relativt sparsamt beskrivet inom forskningen (Meeuwisse m.fl. 2006, Payne 2008). Begreppet används samtidigt i en lång rad artiklar, utan att innebörden i arbetet eller hur det utförs i praktiken beskrivs. Däremot finns det som ovan angivit en lång rad med rapporter och beskrivningar av varierande kvalitet från olika kommuner eller projekt. Det finns vare sig tid eller utrymme att göra en mer genomgripande genomgång, men i sammanhanget kan här hänvisas till Andersson (2010) där han mer utförligt beskriver fem olika projekt med uppsökande verksamhet. Man kan också med behållning läsa Bons och Ginner Haus (2013) rapport om uppsökande arbete i fyra kommuner i Södertörnsområdet.

Letar man i litteratur kring socialt arbete hittar man relativt omfattande beskrivningar och utvärderingar om ”socialt fältarbete bland ungdomar”. I det kommunala aktivitetsansvaret anges dessutom tydligt att kommunerna ska arbeta med uppsökande verksamhet bland arbetslösa ungdomar. Inom verksamhetsområdet finns det en tradition av uppsökande arbete, liksom det tidvis också har förknippats med arbete med vuxna missbrukare, hemlösa och människor med psykiska funktionsvariationer. Det är i första hand ett kontaktskapande arbete som handlar om att söka upp individer och grupper som man vill ha kontakt med ofta i ett förebyggande syfte för att på en tidig tidpunkt kunna bryta ett destruktivt beteende (Ander, 2005). Andersson (2013) ger följande definition av uppsökande arbete:

Outreach work is a contact-making and resource-mediating social activity, performed in surroundings and situations that the outreach worker does not control or organise,

and targeted at individuals and groups who otherwise are hard to reach and who need easy accessible linkage to support (s.184)

Svensk lagstiftning anger dessutom en generell allmän skyldighet för socialtjänsten att bedriva uppsökande och informerande verksamhet:

Socialnämnden ska i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. När det är lämpligt ska nämnden härvid samverka med andra samhällsorgan och med organisationer och föreningar (3 kap. 4 § SoL).

Rhode (1993) urskiljer tre huvudinriktningar inom uppsökande arbete⁸; *fristående*, *hemorienterat* och *ambulerande*. Med *fristående* avses uppsökande arbete riktad mot särskilda målgrupper (både individer och grupper). Det utförs ofta i ett lokalt sammanhang och opererar relativt självständigt i förhållande till den enhet eller organisation det utgår från. *Hemorienterat* är det uppsökande arbete som riktar sig in mot människors hemmiljöer - något som i vårt sammanhang kan exemplifieras med uppsökande arbete med ”hemmasittare”. *Ambulerande* uppsökande arbete har organisationer och institutioner i fokus som skolor eller fritidsgårdar. Rhodes anger att uppsökare i stor utsträckning använder alla inriktningarna parallellt och att det är lokala förhållanden och problemsituationen som avgör vilken inriktning eller blandning som används.

Andersson (2010) beskriver själva tillvägagångssättet eller metoden på följande sätt, eller snarare beskriver han de grundläggande elementen bakom ett lyckat uppsökande arbete:

Vad gäller själva metoden har jag identifierat fyra olika element: process, relation, etik och handling. Dessa är på inget sätt unika för uppsökande arbete, utan det är hur de kombineras och att de utförs under öppenhetens villkor, som skapar det särskilda i uppsökande arbete som metod. Man kan se detta till exempel på hur uppsökare måste utveckla ett starkt etiskt förhållningssätt, grundat på respekt och tillgänglighet. (s.74)

Samtidigt måste de som uppsöks få konkreta erbjudanden om faktisk och adekvat hjälp att klara av sin tillvaro bättre än tidigare, vilket gör att man mycket väl kan koppla den uppsökande verksamheten till ett empowermentperspektiv. En grundtanke vid empowerment är att utsatta grupper av människor eller individer kan få bättre verktyg för att skapa sig en bättre livskvalitet (Adams, 2003). Askheim och Starrin (2007) anger att empowerment är att människor i en maktlös position ska skaffa sig styrka att själva komma ur maktlösheten. Askheim och Starrins (2007) beskrivning av Collins begrepp *emotionell energi* har också stor

⁸ Hans arbeten handlar i första hand om uppsökande arbete med unga missbrukare, men de tre modellerna är också användbara på andra grupper

betydelse i sammanhanget. Collins beskriver hur människor skäms över att vara i behov av hjälp och att skammen trycker undan alla andra identiteter och funktioner och till slut upptar människornas hela tid och dödar deras emotionella energier. Man kan därför betrakta den uppsökande verksamheten som en del i ett empowermentarbete. För att kunna ge människor adekvata verktyg för att ändra sin situation måste man först närma sig människor med både stor tillgänglighet och respekt, liksom i Anderssons (2010) citat ovan.

Till empowermentperspektivet kan också kopplas till Antonovskys (1991) teorier kring det som inom engelsk litteratur beskrivs som SOC (Sense of Coherence) eller som det heter på svenska; *känsla av sammanhang*. Och för att få denna känsla av sammanhang behöver individen förstå den situation hen är i. Att tillvaron är *begriplig* betyder att det finns en känsla av vad som händer i livet är så någotsånär förutsägbart, att yttre och inre stimuli är begripbara och att information upplevs som ordnat och tydligt snarare än kaotisk och förklarligt. *Hanterbarhet* innebär att tro att det går att hitta lösningar, vilket avgörs av i vilken grad individen upplever sig kunna möta dessa krav som tillvaron ställer och ha redskap att hantera dessa och att man inte är ett offer för tillfälligheter. *Meningsfullhet* innebär att en individ kan tycka att det är meningsfullt att försöka. Detta handlar om vikten av att vara delaktig och att se sig själv som medverkande i de processer som skapar ens öde och att livet har en känslomässig värdefull innebörd som det är värt att investera energi och engagemang i. Det är också därför som det uppsökande arbetet måste kopplas till ett motivationsarbete.

Sammanfattningsvis tangerar Möjliggörarnas arbetsområde – uppsökande arbete – några centrala teoretiska fält som samhällsarbete, socialt fältarbete, empowerment och Antonovskys begrepp KASAM. Forskningen visar att förebyggande, uppsökande arbete motverkar att ungdomar utvecklar psykisk ohälsa och minskar riskerna för kriminalitet.

APOUs uppdrag och utvärderingsdesign

APOU (Akademin för personal och organisationsutveckling) fick i september 2016 i uppdrag av Samordningsförbundet Huddinge Botkyrka Salem HBS att genomföra en utvärdering av UPIS projektet. Som framgår av bakgrundsteckningen ovan så fick APOU ett tilläggsuppdrag från Samordningsförbundet att också utvärdera projektet möjliggörarna. Vi har valt att dels göra en separat utvärdering av möjliggörarna i denna rapport men även lyfta in resultatet av denna utvärdering i vår slutrapport om UPIS-projektet och där mer tydligt sätta in Möjliggörarnas arbete i ett delvis annat sammanhang. Motivet till upplägget är att Möjliggörarnas arbete skiljer sig åt jämfört med UPIS eller Slussens arbete – det är både mer specifikt och mer brett. Mer specifikt på så sätt att arbete är inriktat på arbetsområdet – uppsökande arbete med allt vad det innebär. Mer brett i det avseendet att det uppsökande

arbetet med nödvändighet är mer oförutsägbart och kan leda till upptäckten av problematiker på en mer generell nivå som kan gagna det sociala arbetet. Det är som vi ser det viktigt att ta tillvara möjliggörarnas erfarenheter.

Utvärderingsdesignen utgår från vad uppdragsgivaren (UPIS) vill att utvärderingen mer specifikt ska bevaka i form av tre punkter.

- Möjliggörarnas arbete med sin uppsökande verksamhet
- Beskriva de metoder som möjliggörarna använder sig av
- Resultat av möjliggörarnas arbete, insatser och inverkan på UPIS-projektets mål

Vi har valt att intervjua möjliggörarna vid två tillfällen. Vi har också intervjuat projektledaren för Möjliggörarna. Intervjuernas frågeställningar utgår ifrån Möjliggörarnas arbete med sin uppsökande verksamhet, de metoder som de använt sig av samt resultatet av deras arbete, insatser och inverkan på UPIS projektets mål. Resultatet påverkas mer självklart av den begränsade tid som möjliggörarna har varit verksamma samt att det av olika skäl har varit personalbyte under 2017.

Möjliggörarna

Inledning

I den här delen av rapporten beskrivs kort hur projektet med möjliggörarna växte fram och utformades, vilka som är de aktuella målgrupperna i projektet samt möjliggörarnas uppdrag. Syftet med genomgången är att klargöra förutsättningarna för projektet och ambitionsnivån som den framkommer i framförallt projektplanen. Vi kommer att kommentera hur vi ser på de mål och förslag till organisering och arbetsmetoder som formuleras i projektplanen utifrån utvärderingens intention att beskriva de metoder som använts i projektet och lyfta fram de förväntade resultatet av Möjliggörarnas arbete.

Hur skapades projektet Möjliggörarna?

När UPIS projektet varit igång knappt ett halvår så insåg såväl projektledningen, styrgruppen och samordningsförbundet att det behövdes ytterligare en insats eftersom ungdomsstödjarna inom UPIS uppmärksammat att det var ungdomar som inte kom till vare sig informationsmöten eller visade intresse för de erbjudanden som finns inom ramen för UPIS. Slussen i Huddinge hade liknande svårigheter att komma i kontakt med ungdomar eller unga vuxna som vare sig arbetar eller studerar. De två personer som skulle arbeta med den nya insatsen skulle ha fokus på uppsökande verksamhet och hitta de ungdomar som inte kom i kontakt med och fick information av myndigheter om möjligheterna till att få hjälp att söka arbete och/eller studier och mer generellt behövde stöd för att ta steget att söka upp verksamheter. I projektplanen⁹ formulerades behovet av möjliggörarna på följande sätt.

”Ungdomsprojektet Slussen och Ungdomsprojektet i Salem (UPIS) har i dag bra verksamheter som ger stöd till ungdomar 16-24 år utifrån deras komplexa behov. För att få det stödet krävs idag att ungdomen själv skapat en kontakt med insatserna eller med någon av samverkanspartnerna som aktualiserar ungdomen till Slussen eller UPIS. Med anledning av målgruppens komplexa behov finns det många som aldrig tar kontakt med myndigheter ” (a.a. sid 1).

Projektledaren för UPIS som också blev projektledare för Möjliggörarna sökte i samverkan men HBS efter två medarbetare på 100% som idealt hade erfarenhet av liknande projekt och hade en relevant utbildning. Som framgår tidigare så sökte HBS medel till projekt Möjliggörarna från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF. Myndigheten beviljade medel för att uppsökande verksamhet ska kunna bedrivas i Huddinge och Salem bland unga och unga vuxna personer. På så sätt kom projekt Möjliggörarna till. Projektet startade 1 februari 2017.

⁹ Se referenser Internt publicerat material HBS 2017a Projektplan för Möjliggörarna 2107-02-01 – 2018-01-31

Att projektet kom till som ett resultat av ett definierat behov i två i övrigt välfungerande verksamheter är som vi ser det en viktig förutsättning för att ett projekt ska kunna bli framgångsrikt. Både Slussen och UPIS hade svårigheter att nå ut till sina respektive målgrupper och det är svårt att samtidigt både arbeta fokuserat med de ungdomar som befinner sig i verksamheten och parallellt arbeta uppsökande för att slussa in nya ungdomar till verksamheten.

I ovan nämnda projektplan som är vårt huvuddokument i den här genomgången definierades målgruppen för projektet som

*”unga Huddinge- och Salemsbor (20-24 år) som varken arbetar, studerar och inte har någon aktuell planering hos Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller kommunen”
(a.a. sid 1)*

De unga personerna, som projektet riktar sig till, skulle alltså vara mellan 20-24 år som varken arbetade eller studerade och inte hade kontakt med myndigheterna. Eftersom UPIS hade inriktat sig på de så kallade "hemmasittarna" var det en viktig undergrupp att kartlägga och komma i kontakt med.

Möjliggörarnas mål och uppdrag.

De två möjliggörarnas uppdrag var enligt projektplanen att arbeta inom de befintliga insatserna – Slussen och Ungdomsprojektet i Salem - UPIS, men också att de ska ha en egen uppsökande aktivitet. Ett av målen med Möjliggörarnas arbete är att inspirera de unga personerna till en första kontakt med befintliga verksamheter ett annat mål är som vi tolkar det att mer brett utforska ungdomarnas situation i Salem och Huddinge genom ett uppsökande arbete. Ur ett metodperspektiv är det intressant att Möjliggörarna dels mer konkret ska rekrytera ungdomar till Slussen och UPIS och dels arbeta mer brett. Målsättningarna innebär ingen konkret målkonflikt men målsättningarna pekar ut relativt olika arbetssätt. Vi återkommer till den frågan analysen.

I projektplanen formulerades mål på individnivå.

”-Fler ungdomar som finns långt ifrån arbetsmarknaden och inte är inskrivna hos någon myndighet ska påbörja en studie- eller yrkesinriktad sysselsättning med målet att på sikt kunna försörja sig själva.

*-Antalet unga som tar del av insatser som finansieras av samordningsförbundet ökar”
(a.a.
sid 1).*

Målsättningarna på individnivå är förhållandevis generella men pekar ut inriktningen på arbetet. Under rubriken Indikationer formuleras mer mätbara mål.

”- Minst 75% av de som söks upp påbörjar en studie-eller yrkesinriktad sysselsättning hos

någon av samverkanspartnerna.

- *Antalet ungdomar till insatserna UPIS och Slussen ökar med 50% inom 12 månader efter projektstart” (a.a. sid 1).*

Ambitionsnivån och förväntningarna på Möjliggörarnas arbete betecknar vi som höga men inte orimliga. Vi tolkar den första indikationen att minst 75% av de som söks upp ska påbörja en studie- eller yrkesinriktad som att det avser de ungdomar som 75% av de ungdomar som Möjliggörarna knutit närmare band till och inte de kontakter som de fått i sitt mer breda uppsökande arbete. Vidare tolkar vi samverkanspartner som både UPIS, Slussen men också arbetsförmedlingen och andra projekt som arbetar med ungdomar i målgruppen.

Vi tolkar ökningen med 50% till insatserna UPIS och Slussen inom 12 månader i den andra mätbara indikationen som en målsättning att uppnå när Möjliggörarna har varit i gång en period och utvecklat strategier för det uppsökande arbetet.

Personal och genomförande.

Under rubriken personal i projektplanen så fastställs att bemanningen består av 2 tjänster på 100 % och en projektledare på 25%. Projektledaren är samma projektledare som för UPIS och till projektgruppen räknas även processledaren på Slussen som träffar Möjliggörarna varje månad. Projektledaren är sammankallande för projektgruppen. Vår kommentar ur ett metodutvecklingsperspektiv är att satsningen på två heltidsanställda Möjliggörare (eller ungdomsambassadörer som de också benämns i projektplanen) skapar tillsammans med samspillet med projektledare och processledare förhållandevis bra förutsättningar för att de nyanställda medarbetarna ska kunna hitta bra arbetsformer.

Under rubriken genomförande i projektplanen formuleras Möjliggörarnas huvudsakliga arbetsuppgifter som

”att söka kontakt med och hitta ungdomar i åldern 20–24 år, detta sker genom att sprida information, anordna informationsträffar, hitta kontaktvägar för att nå målgruppen samt inspirera till ungdomar till en första kontakt med befintliga verksamheter” (a.a. sid 2).

Vidare anges att Möjliggörarna ska fokusera på de delar av målgruppen är speciellt svåra att nå, de så kallade hemmasittarna – dvs ungdomar som tillbringar sin tid i hemmet och inte rör sig i bostadsområdet och inte har kontakt med myndigheter. I projektplanen som är på fyra sidor formuleras också mer konkreta förslag på aktiviteter som ska leda fram till en bra måluppfyllelse som

”utåtriktade aktiviteter både direkt mot målgruppen men också mot personer som kan finnas i deras närhet. Nätverk skapas inte bara direkt till ungdomar utan också via föräldrar, vänner, föreningslivet eller andra aktörer inom civilsamhället. Föräldrar-

träffar, drop-in-verksamhet och tjejkvällar är några exempel på lokala aktiviteter. För att arrangera dessa träffar kommer samverkan att ske med lokala föreningar och kunskap tillvaratas från Slussen och Upis befintliga och gamla deltagare” (a.a.sid. 2).

Under rubriken marknadsföring i projektplanen formuleras konkreta arbetsuppgifter som arrangerandet av lokala informationsträffar i Huddinge och Salem där faktablad ”*och andra relevanta arbetsmaterial som ambassadörerna använder sig av ” (a.a. sid 3)* ska vara målgruppsanpassade. Under den rubriken betonas också att Möjliggörarna ska hålla kontakt med ungdomar fram till dess att ungdomen inte är aktuell för projektet eller har fått kontakt med UPIS eller Slussen.

Vår mer generella kommentar är att projektplanen är ett genomtänkt dokument som legitimerar både det konkreta arbetet med att slussa in ungdomar till UPIS och Slussen och det mer breda uppsökande och förebyggande arbetet. Att kunna utgå ifrån en projektplan som både sätter upp konkreta mål och har förslag på hur målen ska uppfyllas är viktigt i ett arbete som kräver kreativitet och fokus och där arbetsmetoderna inte är självklara från början.

Resultat

Inledning

Under UPIS korta historia blev det som tidigare angivits efter en relativt kort period tydligt att det fanns ett stort behov av att förstärka det uppsökande arbete kopplat till UPIS verksamhet genom att renodla den funktionen och anställa personal som specifikt arbetade med den uppgiften. De nuvarande medarbetarnas väg in i arbetet skedde på olika sätt, både via annonser och genom personliga kontakter. Möjliggörarna har blandade erfarenheter från arbetsmarknadsprojekt och från socialt arbete och ett kriterium för att få arbetet var att man som person var initiativrik och engagerad.

Projektledaren för verksamheten beskriver att det har varit en tydlig måluppfyllelse av möjliggörarnas arbete i UPIS-projektet, men också att möjliggörarna har fått olika typer av fortbildning, exempelvis kring psykisk ohälsa, MI (Motiverande samtal) och om sociala medier. Arbetet bedrivs till stor del genom uppsökande verksamhet genom sociala medier eller genom fysisk närvaro. Att bara arbeta med sociala medier räcker inte. Arbetet genom fysisk närvaro sker ute vid ungdomarnas mötesplatser.

I det här avsnittet ska vi inledningsvis presentera resultatet av Möjliggörarnas första år i konkreta siffror hämtade från verksamhetsplanen för 2018. Därefter går vi in på vad som kom fram om projektet under intervjuerna med Möjliggörarna. Vi avslutar med att redovisa Möjliggörarna visioner inför framtiden och en sammanfattande kommentar.

Möjliggörarnas resultat i siffror

Som framgår av genomgången av de mål som framgår av projektplanen¹⁰ fanns det relativt höga förväntningar på i vilken utsträckning som möjliggörarna skulle kunna förmedla/slussa ungdomar till UPIS och Slussen (se ovan avsnitt Möjliggörarna). I en verksamhetsplan för UPIS – 2018¹¹ som lades fram för godkännande av styrgruppen för Ungdomsprojektet i Salem den 15 december summeras resultatet av möjliggörarnas arbete med att rekrytera ungdomar till UPIS. Av verksamhetsplanen framgår att Möjliggörarna under 2017 slussat ett stort antal ungdomar till både Slussen och UPIS.

”Möjliggörarna består av 2 st ungdomsambassadörer som har utgått från verksamheterna Slussen i Huddinge och Ungdomsprojektet i Salem. Möjliggörarna har under året gjort ett framgångsrikt arbete med att slussa deltagare till projekten, 22 till Slussen och 8 till UPIS samt 51 till andra insatser och 5 till arbete” (a.a. sid 1).

¹⁰ HBS (2017). Projektplan för Möjliggörarna, 2017-02-01 -2018-01-31.

¹¹ HBS (2017). Verksamhetsplan för Ungdomsprojektet i Salem, UPIS-2018. (2017d),

Mot bakgrund av att möjliggörarna arbetat med och mot en målgrupp – ungdomar mellan 20-24 år som varken arbetar eller studerar eller är aktuella hos någon annan myndighet är resultatet påfallande bra. Om vi ska döma våra erfarenheter av andra projekt med liknande uppdrag och forskning inom området så kan målgruppen betecknas som svårfångad och en grupp som i stor utsträckning saknar en tillit till myndighetspersoner. Att under de villkoren i så hög grad motivera ungdomar att knyta an till de två verksamheterna visar på att möjliggörarna hittat bra metoder att identifiera ungdomarna, bygga en tillit och i ett avslutande steg övertyga enskilda ungdomar att anmäla sig till verksamheterna.

Metoder och tillvägagångssätt

Möjliggörarnas metodval skulle kunna betraktas som ett mycket eklektiskt arbete, där man arbetar uppsökande på ett antal olika sätt; bland annat via olika plattformar i sociala medier eller också i traditionella media. Ett exempel hämtar möjliggörarna från lokaltidningen ”Södra Sidan” där det under våren gjordes en beskrivning av Möjliggörarnas arbete (2017-04-12). En representant från UPIS har även blivit intervjuad i Sveriges Radio vilket resulterade i att en ung kille som själv tog kontakt med möjliggörarna efter att ha hört intervjun.

Det är också viktigt, framhäver möjliggörarna, att uppsöka de unga där ungdomar träffas rent fysiskt, exempelvis i Salem Centrum. Ute på fältet kallas de inte längre *ungdomarna* utan det är *unga och ungas mötesplatser* som gäller. I Salem finns få andra naturliga mötesplatser så möjliggörarna har dessutom varit ute i Huddinge för att etablera kontakter med Salems kommuns ungdomar.

En viktig ingrediens i det uppsökande arbetet är det språk man använder under kontaktförsöken med ungdomarna. Möjliggörarnas erfarenhet och tankar kring förhållningssättet är att det fungerar bäst med att använda ett ungdomligt språk såväl i sociala medier som i direktkontakten med de unga. Väldigt många av de ungdomar man möter i arbetet har negativa erfarenheter eller uppfattningar när det gäller att ha kontakt med samhälleliga organisationer och därför är Möjliggörarna tydliga i kontakten med de unga att de inte representerar en myndighet, men att de verksamheter de kan hänvisa ungdomarna till är frivilliga och inte innebär tvång eller hot om repressalier i form av indragna bidrag eller andra. Möjliggörarnas strategi är också att ha en positiv syn på ungdomarnas möjligheter att på sikt kunna få ett jobb, utbildning eller en mer ordnad tillvaro. De är aktiva på Facebook och sociala medier, de har öppna profiler och arbetar mycket proaktivt med att ”boosta” de unga genom att bland annat lägga ut ”*positiva bilder*” och texter som ger uttryck för tilltro till de ungas inneboende förmåga.

En av grundpelarna i Möjliggörarnas verksamhet är sålunda att de har en hög grad av tillgänglighet, inte bara när det gäller de personliga mötena, men också via sms, mejl eller telefon. Kontakter mellan möjliggörare och deltagare ska visserligen huvudsakligen ske under arbetstid men *kan* även ske på annan tid. Enligt en möjliggörare sker det inte sällan även på kvällar och helger, dock är det då med respektfulla frågor som

”stör jag dig” eller ”ringer jag på en tokig tid för dig?”.

Med tanke på den rörlighet som finns i ett uppsökande arbete får möjliggörarna en bred kunskap om Salems olika ungdomsgrupper eller ungdomskulturer. De beskriver det som att det i Salems kommun i huvudsak finns två olika ungdomsgrupper som lever ”problematiskt”. Dels finns “hemmasittarna” där vare sig ungdomarna eller deras föräldrar tycks oroa sig. De familjerna har inte sällan de ekonomiska resurser som möjliggör för den unge att vara hemma och där de skyddas från omvärldens krav vilket gör det svårt att komma i kontakt med dem. De gör dessutom inget större väsen av sig och märks knappt i olika sociala sammanhang och här är kontaktförsöken via sociala medier oerhörd viktigt; det är här ofta enda vägen in till dessa ungdomar.

Det finns också en grupp som består av mer stökiga kriminella ungdomar som också rör sig runt i samhället och skapar problem i form av vandalisering, klottring och lättare former för missbruk. Den här gruppen når man lättast genom direkt uppsökande verksamhet på gator och torg. Gemensamt är för de alla är att de flesta har någon form av diagnos och många av dem har svårt med kontakter med myndigheter. Möjliggörarna ser att det skulle finnas stora vinster med att ha en upparbetad kontakt med ungdoms och vuxenpsykiatri. Möjliggörarna beskriver att de har en tydlig strategi:

”Vi släpper inte ungdomarna – de vill ha vägledning och att några tror på dem”.

Möjliggörarna beskriver vikten av att ha ett stort kontaktnät i sitt arbete med de unga. De är också måna om ett gott samarbete sinsemellan:

”Vi båda möjliggörare samarbetar väl och kompletterar varandra, en av oss är mera ”på” och direkt och en är mera eftertänksam, det använder vi oss av i möten med ungdomarna”.

Det finns också en stor medvetenhet om att man som uppsökare måste ha något konkret att erbjuda de personer man söker upp och att det finns verksamheter och grupper som är beredda att fånga upp de personer som är i behov av hjälp. Det betyder att möjliggörarnas uppdrag inte

bara täcker in UPIS eller Slussen. Idag möjliggörs detta delvis genom att möjliggörarna också slussar personer till BASUN (ett ESF projekt som riktar sig till arbetslösa ungdomar mellan 15-24 år och sker i samverkan mellan Botkyrka kommun och Arbetsförmedlingen Botkyrka Salem) och till START (som arbetar med metoden Supported Employment, SE, samt med att matcha målgruppen till subventionerade anställningsformer som t.ex. utvecklings- och trygghetsanställningar). Samverkan/samarbete sker på olika plan och exempelvis upplever möjliggörarna att samarbetet med UPIS medarbetare fungerar utmärkt genom gemensamma arbetsmöten en gång per vecka. De beskriver också att de ser att det finns en tydlig samsyn i arbetet med de unga/unga vuxna med ledord som tillgänglighet och flexibilitet och att de olika verksamheterna inom olika huvudmän inom projektet delar de grundläggande värderingarna kring öppenhet och flexibilitet i arbetet.

Visioner inför framtiden

Salem är en relativt liten kommun och i takt med att fler och fler ungdomar kommer i kontakt med kommunens olika verksamheter inriktade mot ungdomar blir det också svårare att uppsöka och motivera andra grupper som är svårare att nå. I intervjuerna framkommer bl.a att även om möjliggörarna i arbetet försöker rikta uppmärksamheten mot tjejgrupper så är det ett svårt arbete, möjligen för att tjejerna inte ser att de har en plats i UPIS och Slussens verksamheter. Samtidigt får man arbeta med mycket sinsemellan olika grupper. I samarbetet med ”fritidsfältare” i Huddinge vänder de sig exempelvis framförallt mot gruppen kriminella unga män, vilket kräver lite annorlunda infallsvinklar och arbetssätt än de som används i uppsökande arbete med unga kvinnor.

Projektledaren är inne på att projektet bör implementeras och eventuellt utöka samarbete med andra kommuner, exempelvis Botkyrka och inte minst krävs det en bättre samverkan mellan andra kommuner inom Stockholms läns kommuner kring uppsökande verksamhet.

”Vi kan till exempel inte ta emot någon som vill komma till vår verksamhet från Fittja”

Det borde också kunna vara aktuellt att ha andra grupper som mål för den uppsökande verksamheten (och i förlängningen de samarbetande organisationerna). En grupp som skulle kunna vara central att nå i den närmaste framtiden, är nyanlända unga personer. Även om man redan i dag arbetar med gruppen är det ett arbete som skulle kunna utvecklas utifrån den grund de redan har lagt. Så beskriver en av möjliggörarna hur man tänker kring den plattform som lagt för ett fortsatt arbete med denna grupp: ”

Vi letar (idag) bland annat reda på coacher som arbetar med nyanlända personer. Efter första kontakten med dem så tar vi ny kontakt med de nyanlända personerna efter 6 månader”.

Det finns också en uttryckt önskan om att på något sätt kunna skapa ett samarbete eller samverkan med barn- och ungdomspsykiatri, där samarbetet enligt möjligheterna idag verkan mer eller mindre obefintlig. Genusfrågor togs också upp under intervjuerna och behovet av en manlig möjlighetsgivare underströks; projektet vänder sig både till killar och tjejer, men är kanske idag dominerat av kvinnliga uppsökare. Med tanke på den relativt komplicerade problematik som många av brukarna (eller de potentiella brukarna) har, skulle det också kunna vara bra att kunna koppla en kurator till verksamheterna (UPIS och Slussen) med tillräcklig kompetens för att möta brukarnas behov. Viktigt dessutom när barn- och ungdomspsykiatri var så frånvarande som den var.

En tanke som uttrycktes var att det kanske skulle vara möjligt att gå ihop med andra kommuner i länet. Det behöver bli bättre samverkan mellan olika områden Dessutom skulle det kanske vara bra att koppla en kurator till UPIS. Projektet skulle också kunna vinna på att ha en manlig möjlighetsgivare eftersom projektet vänder sig till både killar och tjejer.

Ett annat förslag är ett ”fältsekreterarteam” vilket beskrivs som

”det kan innebära både för – och nackdelar det skulle kunna innebära att det blir svårare att fånga upp ungdomarna”.

Ytterligare ett förslag är att utveckla en mer utarbetad kontakt mellan psykiatri och projektet vilket skulle kunna underlätta en hel del arbete, eftersom många av de unga/unga vuxna har olika diagnoser.

Möjligheternas projekt slutar den 18 januari 2018 men de fortsätter arbeta fram till sista juni 2018. Under den tiden så väntar de på svar om fortsatt finansiering. HBS (Samordningsförbundet - Huddinge Botkyrka Salem) står för kostnaderna januari– juni 2018. Möjligheterna hoppas på en fortsatt finansiering efter det.

Sammanfattande kommentar

I redovisningen ovan har projektets arbetsmetoder presenterats utifrån intervjuer med Möjliggörarna och projektledaren. Under rubriken Möjliggörarna ovan framgår vilka intentioner, förväntningar och förslag på arbetssätt som fanns i projektplanen. Vi betecknade då förväntningarna som relativt höga men också att projektplanen utgjorde en förhållandevis bra plattform för ett arbete som kräver kreativitet och ett fokus på målen för projektet. Vi pekade också på att projektplanen både legitimerade en inriktning på att söka upp och motivera ungdomar till verksamheterna inom UPIS och Slussen och till ett mer generellt förebyggande och uppsökande verksamhet. Vår bedömning är att Möjliggörarna har hittat en bra balans mellan dessa arbetsområden och att arbetet präglats av en kreativitet och uthållighet.

Möjliggörarnas arbete i relation till forskning och teori

Vi kan av vårt undersökningsmaterial se att möjliggörarnas arbete ur olika perspektiv är väl kopplat till tidigare forskning och beprövad erfarenhet. Även om uppsökande arbete är ett relativt outforskat område visar forskning (Kassman, Wollter & Oscarsson 2016, Meeuwisse m.fl. 2006, Payne 2008, Sundh 1999) att uppsökande arbete är viktigt för att tidigt upptäcka och förebygga ett senare destruktivt beteende då särskild bland ungdomar. Det är också tydligt att tidiga insatser har stora positiva effekter också när det handlar om rena ekonomiska aspekter.

Uppsökande arbete som en del av socialtjänstlagens så kallade strukturiinriktade insatser har som vi beskriver i forskning och teoriavsnittet hämtat sin inspiration utifrån litteraturen om samhällsarbete som ett centralt metodperspektiv i socialt arbete som disciplin och verksamhetsfält (Sundh 1999).

”Grundtanken i såväl lagstiftning som i samhällsarbetearteorin är att samhällsarbetare i sitt arbete bör kartlägga och analysera socialt utsatta gruppers sociala villkor i syfte att utforma och utveckla metoder som stärker dessa gruppers möjligheter att påverka sina egna livsvillkor”.

Utifrån insamlat material kan vi konstatera att möjliggörarna är medvetna om vikten av att förstå problematiken i sitt sammanhang och att de åtgärder de förslår ungdomarna syftar till att förstärka deras möjligheter att påverka sina villkor både som individer som kollektiv.

När det gäller själva innehållet i arbetet ligger också möjliggörarnas arbete i linje med Anderssons (2010) beskrivning av den kanske viktigaste aspekten av ett uppsökande arbete:

”uppsökare måste utveckla ett starkt etiskt förhållningssätt, grundat på respekt och tillgänglighet”,

I intervjuerna av möjliggörarna framkommer att möjliggörarna betonar både de etiska aspekterna i mötet med ungdomarna och behovet av att vara tillgängliga för ungdomarna. Det är också ett arbete som är i linje med de beskrivningar som Anderson (a.a.) har gjort av andra uppsökande projekt och verksamheter.

Rhodes (1993) beskrivning av tre huvudinriktningar på det uppsökande arbete passar också väl in på möjliggörarnas arbete; men möjliggörarnas arbete inskränker sig inte enbart till en av de beskrivna riktningarna; de arbetar mer eklektiskt och använder element från alla

inriktningarna i det praktiska arbetet. Det arbete de bedriver kan, under förutsättning att arbetet dokumenteras på ett tydligt sätt, ge ett värdefullt bidrag till både kunskapen om ett uppsökande arbete och bidra till metodutvecklingen.

Det finns alltså skäl att konstatera att möjliggörarna bedriver ett empowermentarbete i den mening att de söker upp och motiverar ungdomar som befinner sig i samhällets ytterkanter till insatser (som UPIS och Slussen) som kan öka ungdomarnas möjlighet till att förändra sin sociala utsatthet. Möjligheter som kan kopplas till Antonovskys (1991) idéer och teorier om sammanhang (KASAM). För många av de ungdomar som nås av Möjliggörarna och som sedan kommer i kontakt med exempelvis UPIS är det just det sociala sammanhanget som saknas och också förståelsen för hur man själv kan skapa ett sådant sammanhang.

Om framgångsfaktorer och problematiker

Möjliggörarna har som framgår av resultatdelen samverkat på en bred basis med andra verksamheter och projekt som är inriktade mot ungdomar som varken arbetar eller studerar – så kallade UVAS – som statskontoret benämner målgruppen i sin rapport¹² om projekt finansierade av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Myndigheten har som tidigare redovisats i ”uppdrag att fördela statsbidrag till kommuner och samordningsförbund som startar ny eller utvecklar ”en-väg-in”-verksamheter och uppsökande verksamheter för ungdomar som varken arbetar eller studerar”. I oktober 2017 publicerade Statskontoret en delrapport som bland annat utvärderar hur statsbidragen använts inom olika verksamheter.

När vi jämför konklusionerna som statskontoret gör om framgångsfaktorer och svårigheter ser vi att de i hög grad stämmer överens med våra egna iakttagelser. Vi kommer i vår sammanställning av framgångar och problematiker mer fritt förhålla sig till statskontorets tankegångar men vi har låtit oss inspireras av den struktur som de utarbetat.

Om framgångsfaktorer

Individfokus och närhet

Statskontoret resonerar i termer av att målgruppen ungdomar som varken arbetar eller studerar är en i högsta grad heterogen målgrupp men att många i målgruppen behöver hjälp med hela sin livssituation. Den beskrivningen stämmer väl in på möjliggörarnas beskrivning av de ungdomar de möter. Ungdomarna delar livssituationen att vare sig arbeta och studera men hur de hamnat i den situationen och de resurser de har att ta sig ur den situationen varierar från individ till individ. Framgången i den komplexa situationen är att arbeta nära ungdomen och se till hela livssituationen.

Flexibilitet i metod- och strategival

Att ha en bred och utprövande strategi och metodval för att nå ungdomarna är kanske den mest centrala framgångsfaktorn för möjliggörarna. Att analysera hur kontakt med ungdomarna och personer i deras närhet ska kunna etableras kräver kreativitet och tålmod i en gynnsam förening. Att anordna olika former av möten och bjuda in ungdomar är ett vågspel eftersom man riskerar att ungdomar inte dyker upp. Att söka kontakt med föräldrar, föreningar och personer i ungdomarnas nätverk kräver lyhördhet och kreativitet. Att söka

¹² Statskontoret 2017 (se under referenser)

forum i sociala media på nätet där ungdomarna i målgruppen kan tänkas befinna sig kräver en fördjupad kunskap om mediets villkor och begränsningar och en kännedom om den situation som ungdomarna befinner sig i.

Personligt engagemang avgörande

Ungdomar i den utsatta positionen att sakna tillhörighet i en arbetssituation och/eller studiesituation har svårt att utveckla ett förtroende och en tilltro till att kontakten med Möjliggörarna kan leda någonstans. Den situationen kräver att ungdomarna känner av att Möjliggörarna har ett personligt engagemang i sitt arbete och inte ”ger upp” om ungdomen inte kommer till överenskomna möten eller gör sig svårträffbara.

Samverkan är en förutsättning men också svår

Att utveckla en bra och konstruktiv samverkan mellan olika myndigheter och mellan myndigheter och civilsamhälle är ett notoriskt problematiskt område. Att samverkan är viktig för att undvika dubbelarbete och för att olika kompetensområden på olika sätt berikar varandra i ett komplext arbete har konstaterats i många projekt. Att erfarenheterna att samverkan är svår ur olika perspektiv har också slagits fast i många forskningsrapporter. Möjliggörarna har som vi uppfattat det lyckats att hitta bra samverkansmöjligheter och undvikit de vanliga fallgroparna. Under rubriken framtida visioner i resultatavsnittet ovan pekar Möjliggörarna på vikten av att samarbeta med barn – och ungdomspsykiatri mot bakgrund av att många ungdomar har en komplicerad problematik. Samverkan inom det området ser vi som en viktig utvecklingspotential för projektet men det förutsätter att samverkan har stöd från chefsnivån inom respektive organisation.

Om problematiker

Regler och gränser gör det svårare att individanpassa

En problematik som lyfts fram i intervjuer är att Möjliggörarna i sitt uppsökande arbete mött ungdomar som formellt inte tillhör målgruppen ”ungdomar i Huddinge eller Botkyrka” av den enkla anledningen att ungdomar rört sig över kommungränserna. En etisk dimension är att det varit svårt för möjliggörarna att stå tomhänta på möjligheter att remittera ungdomen till de verksamheter som de arbetar mot på grund av kravet på tillhörighet till kommunen. Nu har möjliggörarna ibland löst den svårigheten genom att ha gett ungdomarna kontaktuppgifter till liknande verksamheter i de kommuner som ungdomarna kommer ifrån men det tär på den tid de har att ge till den målgrupp som är definierad för projektet.

Arbete som bygger på flexibilitet och kreativitet är svårt att styra och dokumentera

En inbyggd problematik i projektverksamheter som bygger på flexibilitet och att agera utifrån den komplexa situation man möter och ständigt ompröva tidigare strategier är att det periodvis kan vara svårt att behålla fokus på de mer långsiktiga strategierna. En närliggande problematik är att det kan vara svårt att dokumentera arbetet på ett sätt som gör det möjligt att formulera de insatser man gör i metodtermer.

Sammanfattande kommentar

Sammanfattningsvis tycker vi oss kunna urskilja en rad framgångsfaktorer i Möjliggörarnas arbete – framgångsfaktorer som kan utgöra delförklaringar till det lyckade kvantitativa resultat som vi presenterade under rubriken – Möjliggörarnas resultat i siffror. Den mest centrala framgångsfaktorn är som vi ser det flexibiliteten i metod – och strategival. Som vi kommenterade under rubriken – möjliggörarnas arbete i relation till forskning och teori är de vägval som möjliggörarna hitintills gjort förenligt med både tidigare forskning om vad som är verksamt i förebyggande och uppsökande arbete och med de teorier som ligger till grund för dessa metoder. De få problematiker vi identifierat är inga problem som inte går att hantera inom projektets ramar.

Slutsatser och avslutande reflektioner

Vår övergripande slutsats är att ”Möjliggörarna är en möjlighet för framtiden”. De arbetsmetoder de utvecklat stämmer väl med teori och erfarenheter från andra projekt och verksamheter. Möjliggörarna har rekryterat ungdomar till UPIS och Slussen i enlighet med projektplanens målsättningar. Projektmedarbetarna har utvecklat relevanta metoder i förhållande till projektets målgrupp.

Möjliggörarnas arbete stämmer också överens med de intentioner som finns i Socialtjänstlagen 3 kap. 4 § där det anges att kommunerna har en klar skyldighet att bedriva uppsökande arbete.

*verksamheten upplysa om
enskilda sin hjälp. När det är lämpligt
samhällsorgan och med*

*4 § Socialnämnden skall i den uppsökande
socialtjänsten och erbjuda grupper och
skall nämnden härvid samverka med andra
organisationer och andra föreningar.*

De har också, vill vi hävda, bidragit till att ge Salems Kommun möjligheter att uppfylla det kommunala aktivitetsansvaret som ålagts varje svensk kommun, i samverkan med framförallt UPIS och Slussen.

Mer övergripande vill vi formulera följande fem mer övergripande slutsatser från vår utvärderande granskning av projektet Möjliggörarna. Bakgrunden till slutsatserna går att finna i de två senaste avsnitten.

1 Bra koppling till teori och forskning

2 Bra måluppfyllelse för de kvantitativa målen att slussa ungdomar till Slussen och UPIS

3 Bra metodval och förhållningssätt till målgruppen

4 Samverkan med andra aktörer har fungerat bra

5 Det behövs ett stöd till att utveckla arbetssättet till en modell för uppsökande verksamhet

För det första kan vi slå fast att projektet har en bra koppling till teori och forskning och att man verkligen strävat efter att basera sitt praktiska arbete på genomtänkta strategier. Utan en genomtänkt strategi – som också manifesterats i en bra projektplan – hade det varit svårt att leva upp till den måluppfyllelse man gjort för projektets kvantitativa mål; att förmedla tillräckligt många ungdomar till projekten Slussen och UPIS. Vidare har projektet utvecklat

ett bra förhållningssätt till projektets målgrupp och man har valt adekvata metoder i det dagliga uppsökande arbetet.

Samverkan med andra aktörer har som vi tidigare redovisat fungerat bra. Slutligen kan vi konstatera att Möjliggörarna behöver stöd till att utveckla sitt arbetssätt till en modell för uppsökande verksamhet – en modell som låter sig beskrivas i metodtermer. Vårt förslag är att projektet – två gånger om året - medverkar till att etablera metodseminarier tillsammans med liknande projekt där man kollegialt granskar de egna och andras arbetsmetoder.

Referenser

Litteratur och artiklar

- Adams, R. (2003) *Social work and empowerment*. New York: Palgrave.
- Ander, B. (2005) *Möten i mellanrummet: socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Stockholm: Gothia
- Andersson, B. (2013) Finding ways to the hard to reach-considerations on the content and concept of outreach work. *European Journal of Social Work*, 16(2), 171-186.
doi:<http://dx.doi.org/10.1080/13691457.2011.618118>
- Andersson, B (2010) Erfarenheter av uppsökande arbete med vuxna och unga vuxna. En rapport baserad på fem forskningscirkelr om uppsökande arbete. Rapport 6:2010. *FoU i Väst/GR FoU Malmö FoU-Södertörn Göteborgs universitet Socialstyrelsen Stockholms stad UFFE, Utvecklings- och fältforskningsenheten, Umeå socialtjänst*
- Antonovsky, A (1991) *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och Kultur
- Askheim, O. & Starrin, B. (2007) *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups
- Bons, T. och Ginner Hau, H. (2013) Förebyggande och uppsökande arbete i fyra kommuner; Nacka, Haninge, Södertälje och Värmdö. *FoU-Södertörns skriftserie nr 117/13*
- Kassman, A., Wollter, F. & Oscarsson, L. (2016). Early Individual Prevention of Chronic Offenders: The Use of Criminological Theories in the Governance of Swedish Police and Social Services. *Youth Justice*, 16(2), 113-129. doi: 10.1177/1473225415601906
- Meeuwisse, A., Sunesson, S. & Swärd, H. (red) (2006) *Socialt arbete: en grundbok*. Stockholm: Natur och kultur
- Payne, M. (2008) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Stockholm: Natur och Kultur.
- Rhodes, Tim (1993): Time for community change: what has outreach to offer? *Addiction* 88, 1317-1320
- Socialtjänstlag (2001:453) Svensk författningssamling 2001:453
- Statskontoret (2017). *Utvärdering av regeringens strategi för unga som varken arbetar eller Studerar. Delrapport*. Statskontoret 2017:15.
- Sundh, K. & Turunen. Red. (1994). *Social mobilisering. Om samhällsarbete i Sverige*.

Stockholm: Allmänna förlaget.

Sundh, K. (1999). *Socialtjänstens strukturinriktade arbete – utveckling möjligheter och hinder*. Diss. Institutionen för socialt arbete. Stockholms universitet

Teelvetrees, A. (2008). *Community work – fourth edition*. Practical social work series. London: Palgrave Macmillan.

Internt publicerat material

Material publicerat material inom ramen för projektet.

APOU (2017a). *Rapport från ett metodseminarium om UPIS den 15 februari 2017*.

APOU (2017b). *Utvärderingsdesign för Möjliggörarna i UPIS-projektet i Salems kommun 2017*

HBS Samordningsförbundet Botkyrka, Huddinge och Salem (2017a). *Projektplan för Möjliggörarna 210-02-01 – 2018-01-31*.

HBS Samordningsförbundet Botkyrka, Huddinge och Salem (2017b). *Avtal Möjliggörarna 2017- 2018. Avtal 2017:6*.

HBS Samordningsförbundet Botkyrka, Huddinge och Salem (2017c). *Styrelseprotokoll 20170120*.

HBS Samordningsförbundet Botkyrka, Huddinge och Salem (2017d). *Verksamhetsplan för Ungdomsprojektet i Salem, UPIS – 2018*.